

**ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2**

รุจิรา มหาแก้ว *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยจำแนกตามเพศและประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า t – test และค่า F-test ผลการวิจัยพบว่า 1)ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอ ห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอ ห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 การบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอ ห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : 1) ความคิดเห็น 2) การบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

*สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บทนำ

จากกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 มีข้อความเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ความตอนหนึ่งว่า “แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับ...การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรา พออยู่ พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่อย่างพอมีพอกิน...” เป็นกระแสพระราชดำรัสซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศชาติเรื่อยมา รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา โดยประสานความรู้มือกันของทุกฝ่ายเพื่อให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ โดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักในภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่วางกรอบแนวคิดและหลักการที่สำคัญ การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม สนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ใช้รูปแบบการจัดการศึกษานบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่ชาวไทยมาตลอดนานกว่า 40 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปญหาเพื่อให้รอดพ้นและสามารถอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์

แต่อย่างไรการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่สถานศึกษาในปัจจุบันเกิดปัญหาในเชิงการปฏิบัติ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาบางคนไม่ศึกษารายละเอียดให้เข้าใจ ทำให้การดำเนินกิจกรรมที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขาดความต่อเนื่องทำให้บรรลุตามเป้าหมายไม่เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกครุขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงครูที่ได้รับผิดชอบในงานเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องรับผิดชอบงานในส่วนอื่น ๆ ที่โรงเรียนมอบหมายอีกด้วย จนไม่มีเวลาที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจและสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งผู้บริหารไม่ประสานความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอย่างจริงจังส่งผลให้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาและการบริหารงานภายในโรงเรียนไม่บรรลุตามเป้าหมายได้

จากข้อมูลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่ในการผลิตพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ เพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาทางด้านสติปัญญา ทางด้านร่างกาย ทางด้านอารมณ์ และทางด้านสังคม มีคุณธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว จะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติที่ว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่ ดี เก่ง มีสุข และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติ อีกทั้งเป็นข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวทางการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนาโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 150 คน กลุ่มตัวอย่าง 108 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศและประสบการณ์การทำงาน ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) ด้านการสร้างภาพพจน์ 2) ด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผล 3) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน
- 4) ด้านการบริหารงานบนฐานของความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง ใน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยใช้ $t - test$

4. ข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) หากมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะเปรียบเทียบค่าคะแนนเป็นรายคู่ ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's Post hoc Comparison)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอ ห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอ ห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 การบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอ ห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่ม เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพราะการบริหารถือเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร ซึ่ง การบริหารที่มีการบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการประสานร่วมมือกับ ชุมชนท้องถิ่นและสังคมในทุกระดับในการจัดการเรียนรู้จากสภาพจริงที่เป็นอยู่โดยการเรียนรู้จาก เกิดการศึกษาแบบอย่างที่มีอยู่แล้ว และการระดมความคิดร่วมกันระหว่างครู นักเรียนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาโครงการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสังคมของโรงเรียน ชุมชนโดยเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควร เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จากแนวทางการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในชั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งควรเผยแพร่ขยายผลสู่ระดับครอบครัวผู้ปกครอง ไปจนถึงระดับ ชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ รพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554, บทคัดย่อ) ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงต่างกันต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งภาพรวม และรายข้ออยู่ในระดับมาก เนื่องจากการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการ บริหารเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความ พอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และ คุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ เช่นเดียวกับงานวิจัยของปรีดา สุข สว่าง (2558, บทคัดย่อ) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการบริหารจัดการ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนว พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ที่ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกร ชาวไทย เป็นหลักการปฏิบัติของประชาชนให้ดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลาง บนพื้นฐานความ พอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีโดยอาศัยความรู้ คุณธรรม นำสู่สังคม ที่สงบสุข จากวิกฤตปัญหาของชาติทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในอดีตที่ผ่านมาผ่านรัฐบาลได้น้อมนำ

หลักปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง”ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) และ ศรีสุทนต์ ระวัง (2559, บทคัดย่อ) การ โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 - 10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุก ระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้ง คน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมืองโดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุล ระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคน ในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านการสร้าง ความพอประมาณ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในด้านการสร้างความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษายึดหลักความพอประมาณทำให้มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณ ใช้หลักความพอดีในการบริหารรายจ่ายอย่างมีเหตุผลเพื่อประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้ครูนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ทรัพยากรอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถบูรณาการจัดการเรียนรู้กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554, หน้า 41) ระดับการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการสร้าง ความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการวางแผนการบริหารจัดการภายในโรงเรียนโดยยึดหลักความพอประมาณ การใช้จ่าย

งบประมาณอย่างรอบคอบทุกด้านและประสิทธิภาพตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมา ส่งเสริมให้ครูนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เตรียมความพร้อมทุกด้าน เช่น จัดประชุมคณะทำงานก่อนปฏิบัติงาน รู้จักประมาณการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสถานะทางการเงินของโรงเรียน มีวางแผนเกี่ยวกับการใช้จ่ายประจำล่วงหน้า มีบูรณะซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานเพื่อไม่ให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดซื้อของใหม่ พัฒนาหลักสูตรให้มีสาระปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคมเพื่อความคุ้มค่าในการจัดการศึกษาบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำมาช่วยในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

1.2 ด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผล พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะการบริหารงานโดยใช้เหตุผล มีการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลอย่างสมเหตุสมผล สามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนได้อย่างชัดเจน ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น วางแผนกลยุทธ์ในการบริหารงานโดยมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554, หน้า 42) ระดับการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานโดยไม่ใช้อารมณ์แต่ใช้หลักวิชาการ ทำงานโดยยอมรับฟังความคิดเห็นส่วนใหญ่ เสนอความคิดเห็นในการปฏิบัติงานที่มีเหตุผลเสมอ ตัดสินใจต่างๆ บนหลักประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และพระวินัยธรกิตติศักดิ์ สนวนวัน (2554, วารสารศึกษา) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนแกนนำระดับประถมศึกษาภาคเหนือตอนบน ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะในการบริหารงานภายในสถานศึกษาต้องใช้หลักเหตุและผลในการตัดสินใจอย่างรอบคอบในกิจการงานต่างๆ ของโรงเรียนโดยยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน

1.3 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีการประชุมวางแผนการทำงานร่วมกันทุกครั้งเน้นความคุ้มค่าและผลสัมฤทธิ์ของ

งานเป็นหลัก สามารถประสานความร่วมมือของชุมชนโดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและ
ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554, หน้า 44) การบริหารสถานศึกษา
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีการ
ประชุมปรึกษาหารือแก้ปัญหาและวางแผนงานกันเป็นประจำ ตัดสินใจต่าง ๆ ในโรงเรียนผ่านความ
เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เตรียมการประชุมวางแผนก่อนการทำงานต่างๆ
ในโรงเรียนเสมอ ประสานความร่วมมือกันในเรื่องต่างๆเป็นอย่างดีระหว่างคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับครู และชุมชน สร้างความเป็นกันเองกับผู้ได้บังคับบัญชาในการ
ปฏิบัติงานเพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลจำเป็นไม่เกินตัว เป็นแบบอย่างที่ดีแห่ง
ความประหยัดมีจัดทำรายจ่ายให้สมดุลกับรายรับบริหารจัดการสถานศึกษาโดยคำนึงถึง
ความต้องการของชุมชนและนักเรียน เป็นหลัก ปกป้องความเลื่อมใสศรัทธา เช่น การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไป
ตามแผนจัดลำดับความสำคัญของโครงการก่อนการตัดสินใจ สร้างความตระหนักในการเป็น
เจ้าขององค์กรร่วมกัน เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยทุกครั้งก่อนปฏิบัติงาน
ตามแผน ประเมินศักยภาพของสถานศึกษาก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

1.4 ด้านการบริหารงานบนฐานของความรู้ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในด้านการบริหารงานบนฐานของความรู้
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีการวางแผนและกำหนดนโยบาย เป้าหมายที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
และเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตให้กับผู้เรียน ส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ของหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ให้บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ
ระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554, หน้า 46) ระดับการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการบริหารงานบนฐานของความรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นผู้แสวงหาความรู้
ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ ในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ผู้บริหารได้แสวงหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ
ก่อนการตัดสินใจ ในการคำนึงถึงการจัดบุคลากรและทรัพยากรอื่นๆ ของโรงเรียนในการดำเนินงาน
ให้บรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติงานและโครงการต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนด บริหารงานเป็นไปตาม
กำหนดเวลา พัฒนาหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียนในลักษณะองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา
และสังคม ทำให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงชั้น ศึกษาข้อมูลจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ
เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดี ตัดสินปัญหาจากงานข้อมูลสารสนเทศ วางแผนงานด้วย
ข้อมูลข่าวสารและศึกษานุเคราะห์คนอื่นและเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้ง และพระวินัยวรกิตติศักดิ์ สนวนวัน

(2554, วารสารศึกษา) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนแก่นนำระดับประถมศึกษาภาคเหนือตอนบน ด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะการบริหารสถานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังโดยนำมาเป็นหลักการบริหารงานบนฐานของความรู้ ส่งเสริมคนในสถานศึกษามั่นใจแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอใช้ความรู้ที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหา เตรียมพร้อมยอมรับความเปลี่ยนแปลงเชิงวิชาการและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามเพศและประสบการณ์ทำงาน

2.1 ครูที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีเพศแตกต่างกันปฏิบัติงานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาเดียวกัน จึงทำให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกันสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนทำให้เกิดองค์ความรู้และพร้อมที่จะนำมาปฏิบัติภายในโรงเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรายุ พ่วงศรี (2550) ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพศที่แตกต่างกันไม่ค่อยมีผลในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ถ้าอยู่กลุ่มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่าๆ กัน ก็สามารถนำหลักคิดไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อรอนงค์ ดุมนิล (2555) มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศปรากฏว่าความคิดเห็นไม่แตกต่าง อาจเป็นเพราะบุคลากรครูอยู่ในสังกัดหรือพื้นที่ใกล้เคียงกันทำให้ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนหรือใกล้เคียงกัน อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้สามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูลต่างๆ ได้ง่าย และพัชรีย์ ปานแก้ว (2556 หน้า 49) ศึกษาทัศนคติต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานในองค์กร จำแนกตามเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่มีผลในการรับองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน การดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

2.2 ครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอห้วยราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความรู้เข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ไม่แตกต่างกันจนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานในสถานศึกษา และพร้อมจะเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียนในด้านการสร้างความพอประมาณ มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันและการบริหารงานบนฐานของความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บัญญัติ นันทมาลย์ และคณะ (2551) ทำการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในเขตอำเภองาว จังหวัดลำปาง ซึ่งพบว่าประสบการณ์เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีผลทำให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรทางการศึกษา และสภาพการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน แตกต่างกัน (อ้างถึงในระพีพรรณ ฅณาฤทธิ์, 2554, หน้า 79) นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าแม้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จะมีประสบการณ์ในการบริหารตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างกันแต่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้โรงเรียนปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้เรียน โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน แล้วนำไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, หน้า 24)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพนั้นควรให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 การบริหารงานโดยการยึดหลักการใช้เหตุผลในการทำงาน ควรมีวางแผนในการทำงานและมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคลอย่างมีเหตุผลเน้นความเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและสามารถบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 การสร้างภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่สำคัญที่ควรนำมาใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารและครูต้องประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน มีการประชุมกัน พร้อมรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน การตัดสินใจต่างๆ ในโรงเรียนจำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 วางแผนงานในการทำงานบนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกครั้งเป็นสิ่งสำคัญที่สถานศึกษาพึงปฏิบัติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกันภายในองค์กร ทำให้ผลลัพธ์ในภาพความสำเร็จของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในท้องที่อำเภออื่นๆ หรือในพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่ายที่ยึดหลักการบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเป็น “สถานศึกษาพอเพียง” กับสถานศึกษาที่ยังไม่ได้รับการคัดเลือก มีความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กานดา เต๋อขันหมาก. (2556). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.

วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

กุลเกิ้ล ไชร์. (2552). *ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2560, จาก <https://sites.google.com/site/yonradasnook/khwam-sakhay-khxng-sersthkic-phx-pheiyng>

กำธร ทาเวียง. (2557). *การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

จิรายุ พ่วงศรี. (2550). *ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของคนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2560, จาก <http://www.bus.rmutt.ac.th/news-admin/file/95.pdf>

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2559). *กิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2560, จาก <http://www.dusitaram.ac.th/sufficiency/sufficiency.html>

- ณัฐพงษ์ ทองดี. (2550). การบริหารการพัฒนา: บูรณาการตามกรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 1
- ธนิดา ลอยพโยม. (2552). การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ขั้วฟ้า.
- นภาพรณ วงศ์มณี. (2553). การนำแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. การศึกษาอิสระ. ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิภาพร กลิ่นเกตุ. (2557). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุษยา มั่นฤกษ์. (2556). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรียาดา สุขสว่าง. (2558). การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2560, จาก www.kksec.go.th/webinfo25/abstract/preeyada01.pdf
- พัชร ปานแก้ว. (2556). ทศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตการทำงานและพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและสังคมของพนักงานบริษัทเอกชน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรทิพย์ บรรเทา. (2559). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 (เลย-หนองบัวลำภู). สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2560, จาก <https://edu.msu.ac.th/ncer/fullpaper/paper/N28.pdf>
- พระเสมียน นาคินชาติ. (2556). การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

- พระวินัยธรกิตติศักดิ์ สวณวัน. (2554). การบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียน แก่นนำระดับประถมศึกษาภาคเหนือตอนบน. วารสารบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2560, จาก <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/issue14/article/download/620/563>
- ระพีพรรณ คณาฤทธิ์. (2554). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วรรัตน์ อินทรา. (2551). ความสัมพันธ์ ระหว่างสภาพการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วชิราวุธ ปานพรม. (2551). ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรินทร์ สุรพลชัย. (2556). เศรษฐกิจพอเพียง กับ สามหลักการของความพอประมาณ. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2560, จาก <https://www.facebook.com/notes/อารยะ-ลายประวัติ/เศรษฐกิจพอเพียง-กับ-สามหลักการของความพอประมาณ/796613540350796/>
- วิชากร, กรม. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- วิยะดา ธนสารมงคลกุล. (2552). การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนประทุมสุรธรณ์. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีสุภางค์ ระเริง. (2559). การบริหารสถานศึกษาพอเพียง โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2560, จาก <http://icmsit.ssru.ac.th/icmsit/fmsicmsit/images/2016/icmsit2016-14.pdf>

- สมรภูมิ อ่อนอ่อน (2556). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สมเดช สีแสง. (2554). คุณธรรมนำความรู้สู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2560, จาก <http://wachum.com/eBook/881101/moral1.ppt>
- สารสนเทศ เซนต์จอห์น โปลีเทคนิค. (2556). เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2560, จาก <http://www.stjohn.ac.th/polytechnic/stpoly/Depart/index02.php?idtext=25>
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2555). เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2560, จาก www.nesac.go.th/NESAC_LIVE/suff_eco/
- สุวนันท์ เสียงสนั่น. (2556). แนวทางการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2560, จาก <http://www.thaigoodview.com/node/158034>
- อรอนงค์ ดุมนิล. (2555). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2560, จาก <http://www.graduate.ubru.ac.th/ubru-journal/assets/onlinefile/1436241103.pdf>
- wilai2510. (2553). สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2560, จาก <https://www.slideshare.net/wilai2510/ss-13833568>